בעיית השורש: בוושינגטון לא הפנימו שהניצחון הוא צורך קיומי

written by מאיר בן שבת | 15.03.2024

המתח הגובר בין וושינגטון לירושלים, שגלש השבוע למסרים בוטים כלפי נתניהו מצד הנשיא, מעצים את האתגר להבטיח את חופש הפעולה של צה"ל בעזה ומציף בפני הדרג המדיני את השאלה: האם ישנה דרך להשגת מטרות המלחמה בעזה מבלי להסלים את העימות עם ממשל ביידן ולאבד את תמיכת הבית הלבן?

התייצבות ביידן לצד ישראל בתחילת המלחמה תיזכר כאחד מרגעי השיא ביחסים המיוחדים בין המדינות. הזמן שחלף מאז, התמונות מעזה, המחלוקות סביב "היום שאחרי" והפוליטיקה הפנימית בארה"ב לקראת הבחירות לנשיאות הפכו את היחסים למתוחים ורגישים.

ביידן אמנם מצהיר כי הוא ממשיך לתמוך במטרות שישראל הגדירה למלחמה, אך המשקולות שהוא מציב על רגליה הופכות את השגתן למשימה כמעט בלתי אפשרית.

אלו הסוגיות השנויות במחלוקת:

פעולה ישראלית ברפיח

חטיבת חמאס ברפיח, על ארבעת גדודיה, מהווה חמישית מהכוח הצבאי של הארגון. בנוסף למשימותיה, היא אחראית גם על רצועת הגבול המחברת את עזה עם העולם החיצון. דרכה מתבצעות הברחות של אמל"ח, ציוד טכני וגם תנועות של פעילים ומפקדים. מחבלים מאזורים אחרים ברצועה מצאו במהלך הלחימה מקלט ברפיח. האם מישהו באמת חושב שניתן למוטט את שלטון חמאס ולפרק את יכולותיו הצבאיות ללא פעולה ברפיח?

הפחתה במספר הנפגעים הפלשתינים

ביידן מצפה שהלחימה תימשך תוך הפחתת היקף הנפגעים מקרב האוכלוסייה. הוא נסמך על נתוני משרד הבריאות של חמאס, שאמינותם אינה ברורה, ולא די לו בתוצאות שצה"ל מציג על היחס הנמוך מאוד בין לוחמי אויב ל"בלתי מעורבים", בין היתר הודות לפינוי האוכלוסייה ולאמצעי זהירות מחמירים. יש אומרים מחמירים מדי.

האם הנטל כולו צריך להיות על כתפי ישראל? האם חשבו בוושינגטון לשכנע את מצרים לאפשר מקלט הומניטרי זמני ברפיח המצרית כדי להתיר את הפלונטר? בימים שבהם ארה"ב, האיחוד האירופי ומדינות נוספות מסייעות במיליארדי דולרים לכלכלה המצרית, אפשר היה לדון ברצינות גם באופציה זו.

הגדלת הסיוע ההומניטרי

דרישת ביידן להגדלת הסיוע ההומניטרי והיוזמות בקשר לכך (הצנחות, מזח ימי) מלמדות כי בממשל לא הפנימו שהבעיה אינה העברת הסיוע לרצועה אלא חלוקתו בתוכה. חמאס ישתלט על כל מה שיוכנס. הוא ישתמש בכך לאספקת לוחמיו (ולהגדלת אורך הנשימה ללחימה) ולחיזוק משילותו. הדרך למנוע זאת ממנו היא להגיש את הסיוע במקום שבו חמאס לא נגיש אליו, וגם את זאת ניתן היה להשיג על ידי הקמת מקלט הומניטרי ברפיח המצרית.

"רשות פלשתינית משופרת" בעזה

סוגיה נוספת שמעיבה על היחסים עם האמריקנים היא העמדה הישראלית ביחס להפקדתה של "רשות פלשתינית משופרת" בעזה. בממשל ביידן לא הפנימו את החשדנות הקיימת בציבור הישראלי ביחס לרשות ולבכיריה בהווה או לשעברים למיניהם ולגבי האפשרות לכונן בעיר שטופת הטרור ממשל פלשתיני שלא ישתף פעולה עם חמאס.

ההתעלמות בארה"ב מהיקף התמיכה של הציבור העזתי בחמאס, ומהיותו נטוע עמוק בכל מערכות החיים ברצועה, מובילה להערכה אופטימית ביחס ליכולת לחולל ברצועה שינוי עמוק באמצעות מודלים שלטוניים בחסות ערבית או בינלאומית במנותק מחמאס. כל עוד ייוותר בעזה גרעין חזק, מאורגן ומזוין של ארגון הטרור, הוא יהיה גורם הכוח המרכזי ברצועה.

"אינטגרציה אזורית" ו"מדינה פלשתינית"

מעל הסוגיות מרחף צילה של המחלוקת בעניין החזון האמריקני לכונן אינטגרציה אזורית שתכלול הסכמי שלום בין ישראל לסעודיה והקמת מדינה פלשתינית. המלחמה סיפקה לממשל ביידן הזדמנות לחולל סדר אזורי חדש. הנשיא גם זקוק לכך כקלף לקראת הבחירות, ואולם מנקודת מבטה של ישראל נורמליזציה עם סעודיה לא תפצה על אי־הכרעת חמאס.

דיבורים על "מדינה פלשתינית" לאחר טבח שמיני עצרת מהווים פרס לחמאס, וגם מבטאים חוסר הבנה של הסנטימנט בציבור הישראלי. מי שחושב שלאחר מאורעות אוקטובר תיטול ישראל סיכונים כמו אלה שנלקחו בעבר, אינו חי את המציאות בישראל.

בעיית השורש

שורש המחלוקת בין וושינגטון לירושלים נוגע למשמעות המלחמה, שהחזירה את ישראל להכרה כי היא עדיין נאבקת על קיומה. ממשל ביידן לא הפנים שבעבור ישראל הכרעת חמאס היא עניין בעל משמעות קיומית. אין זה דומה למלחמותיה של ארה"ב בעיראק ובאפגניסטן, שהתנהלו אלפי מיילים משטחה אך מהוות בסיס להשוואה.

השחקנים באזורנו עוקבים אחר המתרחש. עמדתם והתנהלותם ביחס לישראל יושפעו מהתוצאות. ההרתעה שהתרסקה ב-7 באוקטובר לא תשוקם, אם לא יושגו כל המטרות שישראל

הגדירה למלחמה. אחרת היא תועמד בפני איום קיומי, יגבר הפיתוי לתקוף אותה ומעמדה המדיני יינזק קשות. לכן מרחב התמרון שישראל יכולה להרשות לעצמה הוא מצומצם.

גישת הממשל משחקת לידי חמאס, שבינתיים מקבל בלי שום תשלום מצידו: עיכוב בפעולה ברפיח וסיוע הומניטרי מוגדל תנאים שמקילים עליו בחידוש משילותו. הלחצים מצד וושינגטון דוחקים את ישראל למלחמת שחיקה והתשה, שמחיריה גבוהים וקשה לשלוט במשכה. הם אפילו מרחיקים את שאיפת ארה"ב לקדם עסקה לשחרור החטופים.

אז מה עלינו לעשות?

ראשית, להמשיך במאמצי ההסברה והשכנוע של גורמי הממשל ודעת הקהל האמריקנית, למרות הספקנות באשר לתוחלתם.

שנית, להגביר מאמצים בתחומים שלגביהם אין מחלוקת: סיכול ממוקד של בכירים בהנהגה בחו"ל, פשיטות על יעדים ברצועה שבהם נראים סימני חזרה של חמאס.

שלישית, קידום הקמת מקלטים הומניטריים ארעיים, ברפיח המצרית (בהסכמה מצרית) או בשטח הרצועה (כגון באזור דהנייה שליד רפיח), והאצת ההכנות לפעולה ברפיח.

ברוח דברי הנשיא ביידן, בנאום שנשא לאחר הטבח: "המטרה המרכזית של חמאס היא להשמיד את מדינת ישראל ולרצוח את העם היהודי. לישראל זכות מלאה להגן על עצמה, יש לה את הזכות וגם החובה להגיב להתקפות המרושעות של חמאס".

פורסם בישראל היום, בתאריך 15.3.2024.